

Niet kunnen, of niet willen: wie durft?

Klimaatverandering of niet, ook sneeuw in Nederland! Saartje is inmiddels bijna een jaar en dus al een echte dame, maar zo'n witte wereld heeft ze nog nooit gezien en ze is dolenthousiast. Met een vergelijkbaar enthousiasme gaf ik u in CS Verbindt 4 een toelichting op de aanwezigheid van CS Opleidingen in de Dreesaal in de Tweede Kamer. Bij dit ene bezoek is het niet gebleven en Marjol en ik zijn trots dat een aantal van de door ons ingebrachte ideeën door één of meerdere Kamerleden zijn opgepakt. Hun vertaling is uiteindelijk op 7 januari door de minister richting Tweede Kamer gestuurd. Ook heeft het Centraal Plan Bureau de opdracht gekregen om de effecten van het terugdraaien van de loondoorbetalingsplicht van twee jaar naar één jaar verzuim door te laten rekenen.

Financiële hangmatten

Een dergelijk onderzoek zou vijf jaar geleden echt een utopie geweest zijn. Waarom nu dan wel, wilde men het toen niet of kon het niet? Een makkelijke vraag waarop helaas niet makkelijk een antwoord te geven is. Deze CS Verbindt! gaat over 'willen en kunnen' en dit onderwerp wil ik eens vanuit een andere invalshoek aanvliepen. Het is belangrijk dat de financiële gevolgen van verzuim en arbeidsongeschiktheid in Nederland nog beter in beeld worden gebracht zodat de verschillende vormen van 'willen en kunnen' beter en meer realistisch kunnen worden uitgelegd. En dan heb ik het niet over het begin van een ziektebeeld, want iedereen wil gezond zijn en 'gelukkig' zijn werk kunnen doen. Maar is iemand al enige tijd inactief, dan wordt activering razend moeilijk. En dat komt ook door de 'financiële hangmatten' en het ontbreken van een prikkel om werken lonend te maken.

'Niet re-integreren wordt gesteund en zelfs beloond'

Omvalen vanwege de bezuinigingen?

Er is nu vooral veel aandacht voor de effecten van de bezuinigingen en uiteraard hebben kabinet en oppositie hier een volkomen verschillende mening over. Volgens veel partijen vallen bijvoorbeeld de zorginstellingen om, omdat er zo drastisch wordt bezuinigd. Scholen hebben geen geld om vervangers voor zieke docenten in te huren en met zogenaamde 'ophok-constructies' wordt uit alle macht geprobeerd om de doelstelling in lesuren op die manier te halen. Agenten uit Friesland moeten naar Den Haag komen om de Kamer te bewaken en bij veel gemeenten zijn de ambtenaren niet in staat om de reguliere verwerkingstermijnen nog te halen. En dat allemaal door de bezuinigingen.

Is dat nu werkelijk zo? Zonder de effecten van de bezuinigingen te bagatelliseren is het misschien wel zo objectief om eens wat mogelijke andere oorzaken te bekijken. Wat bijvoorbeeld te denken van de prachtige hangmatconstructies die er bij publieke werkgevers zijn georganiseerd voor medewerkers die verzuimen of arbeidsongeschikt worden? Het is zeker niet ondenkbaar dat veel publieke werkgevers mede door de torenhoge en jarenlange lasten voor verzuim en arbeidsongeschiktheid de bezuinigingen niet kunnen dragen. Het is dan wel zo eerlijk wanneer de partijen en organisaties die nu erg veel kritiek hebben, ook de zelfreflectie kunnen opbrengen dat met name zij zelf verantwoordelijk zijn voor dit buitenproportionele pakket aan lasten voor de werkgever. Ik zal niet alleen proberen een voorbeeld van deze lastenontwikkeling te geven, maar ook de effecten op de re-integratie door vertalen.

Goudgerande cao's bij verzuim en arbeidsongeschiktheid

Wanneer we kijken naar de goudgerande cao's van de zorg, het onderwijs, gemeenten, de politie en andere (semi)publieke organisaties, dan valt op dat de werknemer die niet re-integreert in geval van ziekte en/of arbeidsongeschiktheid gesteund en zelfs beloond wordt, ook wanneer er geen sprake is van (voldoende) arbeidsongeschiktheid. Eerst ontvangt de werknemer bij ziekte in ieder geval twee jaar, maar vaak ook standaard drie en soms zelfs vier jaar loon. Aansluitend wordt de werknemer voor de WIA gekeurd en wanneer hij of zij bij de WIA-keuring niet of minder dan 35% arbeidsongeschikt wordt verklaard, is er vaak een ontslagverbod. En wanneer de werknemer dan het eigen werk nog steeds niet kan doen, moet de werkgever nog eens drie tot vijf jaar het loon (meestal 70%) doorbetalen. Daarnaast kan een werknemer in het publieke domein zich voor een paar euro per maand (!) verzekeren, waardoor er een uitkering is bij onvoldoende arbeidsongeschiktheid of een WGA-uitkering tot minimaal 70% à 80% wordt aangevuld.

Rekenvoorbeeld

Als voorbeeld geef ik u een globale berekening van een grote zorginstelling (met 2.000 werknemers of meer). Een werknemer, 55 jaar, 30 jaar in dienst en met een bruto inkomen van €25.000,- meldt zich ziek en blijft dit twee jaar voordat UWV tot de WIA-keuring overgaat (dus geen extra jaar doorbetaling en geen sanctie door UWV). De werknemer blijkt met passend werk €20.000,- te kunnen verdienen en is derhalve <35% WGA en ontvangt geen uitkering. Normaal gesproken mag een werkgever vervolgens ontslaan en heeft de werknemer recht op WW. Niet in dit geval, want in de cao is bepaald dat er sprake is van een

ontslagverbod, maar helaas: de werknemer werkt niet. Vanuit de cao is de werkgever vervolgens verplicht vijf jaar door te betalen op basis van 70%, de IPAP-verzekeraar vult mogelijk aan tot 80%. Stel dat er bij deze zorginstelling 2.000 mensen werken en er zijn vijf van dit soort dossiers per jaar (geloof me gerust dat ze van een dergelijk aantal alleen maar kunnen dromen) dan is het rekensommetje als volgt:

1 x €25.000 (1e verzuim jaar o.b.v. 100%)

1 x €17.500 (2e verzuimjaar o.b.v. 70%)

5 x €17.500 (o.b.v. 70% cao-verplichting)

Totaal na 7 jaar is €130.000,- x 5 mensen is €650.000,- en het jaar daarop weer en daarna weer, etc. Dit staat nog los van de groep die wel een WGA-toekenning ergens tussen de 35% en 100% krijgt en ook betaald moet worden. Straks komen hier de kosten voor de tijdelijk dienstverbanders nog bij en in de toekomst de loondoorbetaling voor werknemers die vroeger konden terugvallen op een herleving van de WAO of verhoging hiervan. In tegenstelling tot vroeger (toen viel men terug op wat in de volksmond Amber werd genoemd) gaat de werkgever ook voor deze groep nu eerst twee jaar het loon doorbetalen.

Bezint eer ge begint

Moeten (semi)publieke werkgevers en organisaties die een handtekening onder dit soort cao's zetten en degenen die dat afdwingen zich misschien niet ook eerst bezinnen voordat ze beginnen? Feit is dat met slechts een paar instromers (al met een stuk of vijf per jaar) de schadelast alleen al voor de mensen die niet arbeidsongeschikt zijn, voor de werkgever gemakkelijk kan opgelopen tot een paar miljoen euro. Voeg daarbij dat er vaak extra geld moet worden uitgegeven om alsnog het werk te doen wat eerst door de verzuimende groep werd gedaan, een verdubbeling van de kosten dus. Wat is de financiële draagkracht als er dan, mede door al deze extra kosten, aanvullend ook nog eens bezuinigd moet worden? Voor kwetsbare organisaties waarbij bijvoorbeeld rond de 80% van het beschikbare budget aan lonen opgaat, is er niet veel nodig om het financieel evenwicht te verstoren.

Nog een voorbeeld: de politie kwam eind november in het nieuws omdat duizenden verzuimdossiers van meer dan één jaar administratief niet in orde zijn. Het meest schrijnende voorbeeld betrof een mevrouw die al 7 jaar volledig doorbetaald thuis zit. Laten we eens uitgaan van 1.000 werknemers (het zijn er echt meer) die langer dan een jaar ziek zijn, dus bijvoorbeeld twee jaar. Stel dat deze medewerkers gemiddeld €30.000,- per jaar verdienen, dan is de schade het eerste jaar €30.000.000,- en 70% schade in het tweede jaar, dus €21.000.000,-! In deze twee jaar is de schade voor deze groep dan €51.000.000,-. Daarnaast is er nog sprake van het 'gewone' verzuim wat ook tientallen miljoenen kost. Is het dan echt wel zo dat het oproepen van een wijkagent uit Leeuwarden om de Tweede Kamer te bewaken het gevolg is van de bezuinigingen? Of is het ook het gevolg, of misschien wel veel meer, van het feit dat de re-integratie door allerlei prachtige regelingen en de bedrijfscultuur bijna niet te realiseren is? Dan kan een korpschef van alles bedenken, maar die (financiële) hangmat ligt wel heel erg lekker...

*'We hebben prachtige
hangmatten gecreëerd'*

Europa

In de rest van Europa ligt de verplichting tot re-integratie vooral bij de werknemer, in Nederland bij de werkgever. De financiering van verzuim en arbeidsongeschiktheid ligt in Nederland minimaal voor 12 jaar bij de werkgever, in de rest van Europa voor het grootste deel bij de werknemer middels premies voor het risque social. Er is de afgelopen 10 jaar in het kader van verzuim en arbeidsongeschiktheid per jaar meer dan 1 miljard euro aan gestapelde lastenverzwaring bij werkgevers weggeschreven, dus nu jaarlijks ruim door de grens van 10 miljard euro. Dan zijn de effecten van bijvoorbeeld BeZaVa, WGA-flex en het afschaffen van art. 38, 39 en 43a van de WAO (oude Amber) nog niet eens meegeteld. Voeg daarbij de wens van diverse partijen om containerbegrippen als burn-out en werkstress in beroepsziekten om te zetten, dan moeten de werkgevers op WGA-uitkeringen nog eens jarenlange aanvullingen tot 30% doen.

En dan liefst zonder inmenging van een bedrijfsarts en met een 100% borging van de privacy van de werknemer (lees zonder dat er een echte claim-beoordeling kan plaatsvinden). In de rest van Europa is een dergelijke eenzijdige financiering en re-integratieverplichting door alleen de werkgever (aantoonbaar) totaal ondenkbaar!

Hand in eigen boezem

Gelet op de financiële drama's die zich mede door dit soort lastenverzwaringen beginnen af te tekenen, is een belangrijke vraag; welke politieke partij en vakbond durft het aan de hand in eigen boezem te steken? Om toe te geven dat zij prachtige hangmatten hebben gemaakt met cao's en regelingen waarbij niet willen werken bijna net zo goed wordt beloond als 40 uur ploeteren? Kunnen we het werknemers kwalijk nemen dat ze voor een verschil van bijvoorbeeld €250,- netto in de maand niet echt heel vlotjes willen re-integreren?

Drees krijgt gelijk

Aan de andere kant lijken dit soort problemen van alle tijden. In de jaren vijftig en zestig had Drees het vaak met Den Uyl aan de stok over de financiering van het Zorgstelsel. Uit een verslag van Ed van Thijn uit begin jaren zestig; "Hij vond dat wij te veel sociale wetgeving op stapel wilden zetten. Daarmee hadden we de Verzorgingsstaat de genadeklap gegeven, dat was niet te financieren". Nu, ruim 50 jaar later dreigt de oude Drees helaas uiteindelijk alsnog gelijk te krijgen. Er is ernstig veel verspilling van heel veel (belasting)geld aan niet willen werken in plaats van niet kunnen werken.

Er is een overschot aan gestapelde (te) sociale wetgeving en te weinig solidariteit met de werkgevers die hierdoor financieel en qua re-integratie een onevenredige inspanning moeten leveren. Niet werken is te lonend met minimale financiële gevolgen voor met name werknemers bij (semi) publieke werkgevers. Deze lasten zullen de Verzorgingsstaat mogelijk de genadeklap geven omdat het bijna niet meer te financieren is.

Wie wil en wie kan?

De wil om te kunnen zal er politiek ongetwijfeld ergens zijn, maar wie wil? Wie wil en kan de lasten eerlijk verdelen over werkgevers en werknemers (verdeling premie conform risque professionnel en risque social)? Wie wil de inspanningen voor re-integratie voor een groot deel ook bij de werknemer neer leggen? Wie wil alle re-integratie-blokkerende bovenwettelijke cao's en regelingen bannen en ervoor zorgen dat een goede claim-beoordeling mogelijk is? Wie wil en kan de werkgever een handvat geven in de zin van een keuring na een half jaar verzuim? Wie wil en kan Nederland meer richting de Europese regelingen duwen?

Maar een begin is er: het Centraal Plan Bureau gaat rekenen. Ik hoop dat de uitkomsten in de geest zijn van hoe de oude Drees het had gewild, gekund en gedaan. ■